

הקנאה

הפורענות שנתרגשה לבוא על זאדיג, כרוכה היתה באושר שנפל בחלקו, ובייחוד בסגולותיו. יום-יום היה מסיח עם המלך ועם רעייתו ירום הודה; והיו דבריו ערבים לאוזן יתר עריבות שיסודה בתשוקה להעלות חן, שכמותה לחכם כתכשיטים נאים לאשה; נעוריו וסגולות החמדה של זאדיג נתנו אותותיהם בלבה של עשתורת*, ותחילה לא עמדה על כך. אש אהבתה היתה עוממת בחיק התמימות. מתוך תענוג שאין עמו חשש והרהורי חרטה, היתה עשתורת מציצה בפניו של זאדיג ועושה אוזנה כאפרכסת לדבריו של אדם החכיב על אישה והיקר למדינה. היתה מסיחה בו עם שושבינותיה, והללו היו מפליגות בשבחו שבעתיים. חץ נתקע בלבה, והיה מעמיק והולך, והיא לא חלה ולא הרגישה. היתה משגרת דורונות לזאדיג, שהיתה בהם מידה של כיווני חן יותר מכפי ששיערה; כסבורה היתה כי מסיחה היא עמו כמלכה שדעתה נוחה מן המעשים שהוא עושה למדינה, ובאמת היה דיבורה של אשה שלבה הומה ורוגש. עשתורת נאה היתה שבעתיים מאותה סמירה ששנאה

* המחבר מכנה את המלכה בשם האלה השמית.

"רואה אני, שהברירות שלך ושל המלכה דומות זו לזו; נמצא שאתן נוטלות אותן אצל סרדית אחת." דברי השושבינה הביאו את חברתה לידי הרהורים; החרישה והלכה להימלך באישה.

בינתיים נתבונן זאדיג וראה, שדעתו פזורה עליו שעה שהוא מקביל את פני המטרוניתות ושעה שהוא יושב תחת כתר של דיין, ונתלבט לדעת רוח זו מנין לו. לילה אחד ראה חלום; ובחלומו ראה עצמו תחילה סרוח על גבי עשבים יבשים ומלאים ברקנים שהיו קשים לבשרו. לשעה קלה מצא עצמו מוטל בנחת רוח על גבי יצוע של שושנים; יצא מתוכן נחש והכישו על לבו בלשונו החדה והמפעפעת ארס. נאנח זאדיג מלבו: "אהה, זמן רב מוטל הייתי על גבי ברקנים, ואלו עכשיו מוטל אני על גבי יצוע של שושנים; אבל אותו נחש מה טיבו?"

כל־כך לשתומי העין, ונאה שבעתיים מחברתה, שביקשה לקטע לו לזאדיג את חוטמו. קרבתה של עשתורת, דברי הרוך שיצאו מפיה ושהיו מעלים סומק בפניה, מבטיה שביקשה להסב ושעל כורחה נתלו במבטיו של זאדיג, הציתו בקרבו אש זרה שהתמיהתו. קרא זאדיג תגר על אש זרה זו, ביקש את הפילוסופיה שתהא לו לפרקליט, היא הפילוסופיה שעמדה לו תמיד; אלא זאת הפעם לא נסתייע הימנה סיוע כלשהו. חובת כהונתו, החזקת הטובה, ולזול כבוד המלכות היו באים ומתייצבים לפניו כאלילי נקמה; היה זאדיג נאבק עם השטן המקטרג וניצחו; אלא שכבוש זה שהיה כובש ליצרו, היה נפרע הימנו בגניחות וכדמעות. מעתה ואילך לא ההין עוד להשמיע במעמדה של עשתורת דברים על דרך החירות; היה דוק של ערפל חופה את עיניו, היה דיבורו מאונס ומקוטע; היה משפיל את עיניו, וכשהיה זוקפן על כורחו היה רואה עיניה של המלכה קשורות בדמעות ומזרות אש; משל כאילו אמרו זה לזו: "אנו אוהבים זה לזו, ומתייראים מאותה אהבה; אש זרה אוכלת את שנינו."

היה זאדיג יוצא מאצלה ודעתו מטולטלת עליו, ולבו מעומס עליו משא גדול שדיכאו ודקדקו. בעצמת ריגושיו הביא בסודו את ידידו קאדור; משל לאדם שהיה מצניע ימים רבים את מיחושיו הקשים, אלא שלסוף חלשה עליו דעתו והודיע טיבם בצעקה וצווחה מחמת שתקפו עליו תקיפות יתירה. אמר לו קאדור: "משכבר עמדתי על ההרגשות

שביקשת להצניען לעצמך; התאוות סימנים מובהקים להן. זאדיג רחימאי, מובטחני שחושש אתה שמא יהא המלך נפגע. אין אנו מוצאים במלך אלא מום אחד - מקנא הוא את המלכה קנאה יתירה. אתה כובש יצרך כגיבור, לא כן המלכה - לפי שפילוסוף אתה, וזאדיג אתה. עשתורת אשה היא. מניחה היא שיהו עיניה מדברות בלי חשש כלשהו, לפי שעדיין אינה אשה סוטה בעיני עצמה, ולפי שעדיין רואה היא צניעותה כתרס לעצמה; לפיכך מזולת היא בגינונים למראית עין. וכל אימת שתהא עומדת בצניעותה זו, יהא לבי חושש לכל מיני פורעניות העלולות להתרגש ולבוא עליה. אילו הסכמתם לדעה אחת, הייתם מאחיזים עיניהם של הבריות. כל תאוה שעודה בתחילתה והיא כפויה, דרכה לפרסם את טיבה; תאוה שבאה על סיפוקה, דרכה להצניע עצמה."

נתחלחל זאדיג למחשבה שיהא אנוס לגנוב דעתו של המלך, איש חסדו ומיטיבו; ומעולם לא היה נאמן למלכו יותר משעה זו שראה עצמו עלול לפשוע בו על כורחו. ובינתיים היתה המלכה הוגה פעמים הרבה כל־כך שמו של זאדיג, שפניה מסמיקות; וכשהיתה מסיחה עם זאדיג במעמדו של המלך, היה דיבורה עתים מאונס עתים מרוגש; ומשנפטר זאדיג, היתה שוגה בהזיות עמוקות כל־כך, שהמלך לבו נהפך עליו. היה מאמין בדברים שראו עיניו, ובודה מלבו דברים שעניו לא ראו. בדק ומצא, דרך משל, כי אנפילותיה של רעייתו כחולות הן, וכן אנפילאותיו של זאדיג; כי שנציה של

רעייתו כתומים הם, וכן כומתתו של זאדיג כתומה: היו אלה סימנים מובהקים ונוראים בעיני מלך איסטניס. החששות שנקבעו בלבו שנתחמץ, נעשו ודאות. עבדי המלך והמלכה ואמהותיהם מרגלים גם חדרי לבם. לא יצאו ימים מרובים והכול ידעו, כי עשתורת לבה הולך אחרי זאדיג, וכי מואבדאר לכו נשתבש עליו מקנאה. קם צר העין והסית את אשתו שתשגר למלך בירית שלה, שדמתה לבירית של המלכה. איתרע המזל ואותה בירית כחולה היתה. ראה המלך חפץ זה ולא נשתייר בלבו אלא הרהור אחד: כיצד יהא נוקם. נתן דעתו להשקות לילה אחד את המלכה סם, ועם הנץ החמה לתלות את זאדיג על עץ. קם ומינה סריס אכור מוציא לפועל לתאוות הנקם שלו. אותה שעה מצוי היה בחדרו ננס אחד שהדיבור ניטל ממנו אך כוח השמיעה עמד לו. לא היו משגיחין בו: עד ראייה היה לכל המעשים שהצנעה יפה להם, משל כחית הבית. והיה ננס אילם* זה מסור מסירות יתירה למלכה ולזאדיג. בחרדת זוועה שמע היאך המלך גוזר לאותו מוציא לפועל שימית את השניים. אך מה יעשה ויזהירם שגזירה זו עתידה להתקיים בהם מקץ שעות מעטות? מעשה הכתב לא ידע, אלא שידע מעשה הצירור; בייחוד

* "סריס אכור... ננס אילם" - בתקופה שנכתב "זאדיג" היו פופולריים מאוד סיפורים שהתרחשו במזרח, שנתפס כאלים מסתורי ורומנטי. דמויות אקזוטיות כמו סריסים וננסים אילמים היו נפוצים בסיפורים אלה.

הפליא לצייר צורות שיש בהן דמיון של ממש. אשמורה אחת של הלילה הדיר שינה מעיניו והיה שקוד לבאר למלכה על דרך הציור את המזומן לה. בקרן זוית זו של התמונה צייר דיוקנו של המלך כשהוא כעוס ומצווה לסריסו; בקרן זוית זו צייר צורה של שולחן ואגרסל עומד עליו, ובתוכו ביריות כחולות ושנצים כתומים, ובסמוך לו משיחה כחולה; בטבורה של אותה תמונה צייר דמות דיוקנה של המלכה שנשמתה יוצאת בזרועות שושבינותיה, וזאדיג מוטל מחונק לרגליה. בירכתי התמונה צייר צורה של חמה שקרניה מפציעות – לרמוז כי מיתה משונה זו ימיתו המוציא לפועל עם הנץ החמה. משסיים הננס מעשה הציור, קם ורץ לאחת משושבינותיה של עשתורת, ניצרה משנתה ועל דרך של רמיזה סיבר אוזנה כי עליה להביא לאלתר תמונה זו אל המלכה.

בינתיים, בחצות הלילה באים ודופקים על דלת ביתו של זאדיג, מנערים אותו משנתו, נותנין בידו אגרת מידי המלכה; והוא תוהה בלבו: שמא שרוי הוא בחלום? ברעידת ידיים פותח הוא לאותה אגרת. מי ישער דכדוך נפשו למקרא הדברים האלה: "קום ברח ואל תתמהמה, לפי שזוממים ליטול חיך. ברח לך, זאדיג! הריני גוזרת עליך גזירה זו בשם אהבתנו ובשם שנצי הכתומים. חפה אני מכל פשע, ואף על פי כן חוששת אני שמא אמות מיתת בית דין."

כוח הדיבור כמעט ניטל מזאדיג. אמר שיבהילו אליו את רעו קאדור; תלה בזה עיניו והושיט לו אותה אגרת:

כפאו קאדור לציית למלכה ולילך למוף בלי שהיות יתירות. אמר לו: "אם תלך להסיח בשעה זו עם המלכה, חייה אתה קובע; אם תלך למלך ללמד זכות על עצמך, כל-שכן שתתחייב בנפשה. מתחייב אני להיות דואג לגרולה שלה, ואתה הווה מציית לגורלך שלך. אוציא הברה שפרשת להודו. לא ייצאו ימים מרובים ואזדמן עמך ואודיעך כל מה שנתארע בכבל."

העמיד קאדור שתי בכרות מגמאות דרכים ליד פתחו של ארמון, וטלטלו והושיבו את זאדיג על בכרה אחת, לפי שנשמתו כמעט פרחה ממנו; ולא נתלווה לו לדרך אלא משרת אחד בלבד. והיה קאדור שוהה תחתיו, וגדולה התמיהה וגדול הכאב בלבו, והיה מביט אחרי רעו שהיה מתעלם מעיניו והולך.

משהגיע פליט נשוא פנים זה לרגלי גבעה אחת שממנה נשקף נופה של בבל, הפך פניו כלפי הארמון של המלכה וחלשה עליו דעתו עד שניטלו חושיו, ולא נתאושש, אלא כדי למרר בבכי ולהתפלל למותו. ולאחר שהיה מהרהר שעה ארוכה בגורלה המר של היפה בנשים, שרתי במלכות בעולם, נתן דעתו גם על עצמו, ואמר:

"מי תיכן חיי אנוש? הנה, מידות יפות שבי, מה הועלתן לי? שתי נשים בגדו בי בגידה בזויה; השלישית, התפה מכל פשע והיפה בבנות מינה, חייה תלויים לה מנגד. כל המעשים הטובים שעשיתי נעשו לי מקור של פגעים ופורעניות, ודומה עלי שלא הושיבוני בשער בת רבים, אלא כדי להפילני לשאול תחתיות. אילו רשע הייתי,

כדרך אנשים רבים, מובטחני שהייתי רואה חיי נחת כמוהם."

מדוקדק בהרהורים קשים אלה, ודוק של צער חופה את עיניו וחיוורון של מוות חתום לו בפניו, ונפשו מלאה ייאוש על גדותיה, קם ושירך דרכו מצרימה.